

Naturinventering av Saxholmen 1992

Av
Ulf T Carlsson & Åke Klaveness

Kristinehamn 1993

ÖVERSIKTLIG INVENTERING AV SAXHOLMENS HÄCKFÅGELFAUNA 1992

Ulf T Carlsson

Inventeringsmetodik

Vid en undersökning av fågelfaunan under häckningstid inom ett objekt med så begränsad areal som Saxholmen kan två olika sätt att inventera komma i fråga, nämligen revirkarteringsmetoden eller den metodik som användes inom projektet Svensk Fågelatlas. Med hjälp av revirkarteringsmetoden får man fram det exakta antalet revir för samtliga de arter som finns inom ett begränsat område. Att inventera på detta sätt är tidskrävande. Inom ett område av Saxholmens karaktär skall således tio inventeringar genomföras för att resultatet skall bli pålitligt. "Atlasmetoden", som bara kräver några få inventeringar, ger varje art ett häckningsindicium mellan 1 och 20. Arterna kan därefter inrangeras i kategorierna icke häckande (krit. 1), möjliga häckare (krit. 2-4), sannolika häckare (krit. 5-10) samt säkra häckare (krit. 11-20). Häckningsindicierna redovisas i bilaga 1.

Jag har för denna inventering i huvudsak använt mig av den enklare av de båda metoderna, då området är så litet, att man redan efter ett par genomgångar torde ha fått med alla arter. Vid den första inventeringen, då sångaktiviteten var god, försökte jag emellertid att registrera antalet revir av samtliga arter för att få något mått på de olika arternas numerär. Vid det andra besöket, då sångaktiviteten avtagit märkbart, ansåg jag det ej vara meningsfullt att kartera de båda vanligaste arterna, lövsångare och bofink, medan övriga arters revir registrerades.

Tid för inventeringarna

Den första inventeringen ägde rum den 8.6 kl. 07.15-09.20 i sol och måttlig SSO vind. Nästa besök skedde den 19 juni kl. 07.05-08.55. Vädret var mulet och det blåste en måttlig vind.

Under hösten gjordes ett besök på Saxholmen den 10 oktober, främst för att titta på det utgrävda området. Vid en rundvandring på ön antecknades även de fågelarter som observerades.

Inventeringsresultat

Häckfågelfaunan

Skäggdopping. Häckning möjlig (krit. 4). 1 par 8.6.

Gräsand. Häckning möjlig (krit. 2). Hane iakttagen 8.6.

Drillsnäppa. Häckning möjlig (krit. 3) Ett spelande exemplar 8.6.

Gröngöling. 1 ex med revirläte 19.6. Boplatsen dock säkerligen belägen på Kummelön.

Större hackspett. Ett nyupphackat bohål, troligen av denna art, på norra udden 8.6.

Dock ingen aktivitet i eller vid boet i samband med de båda inventeringarna.

Omslagsbilden föreställer en småborre, som har sin enda kända växtplats i Värmland på Saxholmen. Illustration ur Lid: Norsk och svensk flora.

Kråka. Häckning sannolik (krit. 8). 1 revir.
Talgoxe. Häckning konstaterad (krit. 13). Troligen 1 revir.
Blåmes. Häckning konstaterad (krit. 16). Troligen 3 revir.
Rödhake. Häckning sannolik (krit. 5). Troligen 1 revir.
Rörsångare. Häckning sannolik (krit. 5). Troligen 3 revir.
Trädgårdssångare. Häckning sannolik (krit. 5). Troligen 2 revir.
Ärtsångare. Häckning sannolik (krit. 5). 1 revir.
Lövsångare. Häckning sannolik (krit. 5). Den 8.6 registrerades 7 revir.
Kungsfågel. Häckning möjlig (krit. 2). Troligen 1 revir.
Sädesärta. Häckning sannolik (krit. 8). 1 revir.
Stare. Häckning konstaterad (krit. 19). En kull hördes i bo på södra delen av ön den 19.6. Dessutom iakttogs en kull med flygga ungar den 8.6, vilka emellertid kan ha kläckts på annan plats än Saxholmen. 1 - 2 revir.
Grönfink. Häckning sannolik (krit. 5). 1 revir.
Bofink. Häckning sannolik (krit. 5). Den 8.6 registrerades 5 revir.
Gulspurv. Häckning konstaterad (krit. 13). 1 revir.
Sävspurv. Häckning sannolik (krit. 5). Troligen 2 revir.

Fyra arter har således konstaterats häcka på Saxholmen, medan nio är sannolika och fyra möjliga häckare. En noggrannare inventering hade säkerligen visat att samtliga dessa arter häckat på ön. Dessutom ingår Saxholmen som en mindre del i ett grön-gölingsrevir.

I samband med inventeringarna har givetvis ett antal överflygande arter, främst måsfåglar av olika slag, noterats. De tas dock ej med i denna redogörelse.

Iakttagelser utanför häckningstiden

I samband med besöket på Saxholmen den 10 oktober noterades en del arter, som ej fanns på ön under häckningstid.

Större hackspett. 1 ex i en s.k. hackspettsmedja.

Spillkråka. 1 ex iakttaget den 17 september av Åke Klaveness och Torild Røjfors.

Nötskrika. Flög med ollon från Kummelön för att gömma dem på Saxholmen.

Skäggmes. Hörd i vassen.

Svartmes.

Entita.

Talltita.

Nötväcka.

Koltrast.

Domherre.

Slutord

Sammanfattningsvis kan konstateras, att inga skyddsvärda fågelarter häckade på Saxholmen 1992. Det fåtal arter som finns på ön bör emellertid få finnas kvar där, varför inga ytterligare ingrepp bör göras i området utanför själva borgområdet.

Häckningskriterier för Svensk Fågelatlas

1. Arten observerad under häckningstid.
2. Arten observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop.
3. Sjungande hane (hanar) observerad (e), andra häcknings- eller revirläten hörda eller annat motsvarande beteende iakttaget under häckningstid.
4. Ett par observerat i lämplig häckningsbiotop under häckningstid vid endast ett tillfälle.
5. Permanent revir sannolikt genom observation av revirbeteende (sång eller motsvarande) på samma plats under minst två olika dagar.
6. Parningsceremonier och -spel, inklusive parning.
7. Besök vid sannolik boplats.
8. Ängsligt eller oroligt beteende eller varningslåten från gamla fåglar tydande på ägg eller ungar i närheten.
9. Ruvfläckar på gamla fåglar studerade i handen.
10. Bobbyggande eller utgrävande (uthackande) av bohål.
11. Avledningsbeteende eller fågel som spelar skadad.
12. Använt bo påträffat.
13. Nyligen flygga ungar (bostannare) eller dunungar (borymmare).
14. Gammal fågel som lämnar eller flyger in i eller till bo eller bohål under omständigheter som tyder på att boet är bebott.
15. Gammal fågel som bär exkrementsäck.
16. Gammal fågel med föda åt ungar.
17. Äggskal påträffade.
18. Bo där gammal fågel iakttagits ruvande.
19. Ungar hörda från bo eller bohål.
20. Ägg eller ungar sedda i bo.

SAXHOLMENS FLORA 1992

Åke Klaveness

Inventeringen genomfördes följande dagar: 25 maj, 18 juni, 7 juli, 17 och 30 augusti. Vid det sistnämnda tillfället inventerades vattenvegetationen runt ön med hjälp av båt. Vissa arter kan ha missats på grund av försommarens extrema torka. Någon tidig vårart kan även saknas.

Inventeringsresultat

Förklaringar till artförteckningens olika kolumner

Biotoper	Arternas förekomst
A = Norra hållmarksområdet	1 = Sällsynt
B = Blandskogsområdet på öns mellersta del	2 = Sparsamt
C = Låglänt lövskogsområde mitt på ön	3 = Rikligt
D = Hällmarken runt och söder om borgruinen	
E = Strandzonen	
F = Specifierad, men noterad förekomst	

Artlista

Artnamn		Biotop						Förekomst		
		A	B	C	D	E	F	1	2	3
Åkerfräken	<i>Equisetum arvense</i>	x	x							x
Skogsfräken	<i>E. sylvaticum</i>						x			x
Sjöfräken	<i>E. fluviatile</i>					x				x
Stensöta	<i>Polypodium vulgare</i>	x	x	x						x
Bräken, gaffel-	<i>Asplenium septentrionale</i>				x			x		
Bräken, svart-	<i>A. trichomanes</i>	x		x						x
Bräken, träjon	<i>Dryopteris filix-mas</i>					x				x
Bräken, skogs-	<i>D. carthusiana</i>					x				x
Bräken, ek-	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>					x				x
Bräken, sten-	<i>Cystopteris fragilis</i>	x		x						x
Bräken, hälle-	<i>Woodsia ilvensis</i>	x		x						x
Tall	<i>Pinus sylvestris</i>						x			x
Gran	<i>Picea abies</i>						x			x
En	<i>Juniperus communis</i>						x			x
Svalting	<i>Alisma plantage-aquatica</i>					x				x
Dyblad	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>					x				x
Gäddnate	<i>Potamogeton natans</i>					x				x
Getrams	<i>Polygonatum odoratum</i>	x		x						x
Liljekonvalj	<i>Convallaria majalis</i>					x				x
Ekorrbär	<i>Maianthemum bifolium</i>					x				x
Ormbär	<i>Paris quadrifolia</i>					x				x

		A	B	C	D	E	F	1	2	3
Pilört, rosen-	<i>P. minus</i>				x	x				x
Binda, åker-	<i>P. convolvulus</i>				x					x
Binda, löv-	<i>P. dumetorum</i>				x					x
Syra, bergs-	<i>Rumex acetosella</i>						x			x
Syra, ängs-	<i>R. thyrsiflorus</i>						x			x
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>						x			x
Tjärblomster	<i>Viscaria vulgaris</i>	x			x					x
Våtarv	<i>Stellaria media</i>						x			x
Grässtj.blomma	<i>S. graminea</i>						x			x
Skogsstj.blomma	<i>S. longifolia</i>						x			x
Hönsarv	<i>Cerastium fontanum</i>						x			x
Narv, skogs-	<i>Moehringia trinervia</i>						x			x
Narv, sand-	<i>Arenaria serpyllifolia</i>						x		x	
Näckros, gul	<i>Nuphar lutea</i>					x				x
Smörblomma, rev-	<i>Ranunculus repens</i>						x			x
Smörblom.vanl.	<i>R. acris</i>						x			x
Smörblomma,maj-	<i>R. auricomus</i>						x			x
Tiggarranunkel	<i>R. sceleratus</i>					x			x	
Kabbeleka	<i>Caltha palustris</i>						x			x
Trav, back-	<i>Arabidopsis thaliana</i>						x			x
Trav, rocken-	<i>Turritis glabra</i>					x				x
Ängsbräsma	<i>Cardamine pratensis</i>					x				x
Sumpfräne	<i>Rorippa palustris</i>						x			x
Kärleksört	<i>Sedum maximum</i>	x	x		x					x
Liten + Gul fetknopp	<i>S. acre</i>	x	x		x					x
Mandelblom	<i>Saxifraga granulata</i>	x			x					x
Krusbär	<i>Ribes uva-crispa</i>						x			x
Vinbär, röda	<i>R. rubrum</i>				x					x
Vinbär, svarta	<i>R. nigrum</i>				x					x
Oxel	<i>Sorbus intermedia</i>						x			x
Rönn	<i>S. aucuparia</i>						x			x
Hägg	<i>Prunus padus</i>						x			x
Daggkåpor	<i>Alchemilla vulgaris</i>						x			x
Kråkklöver	<i>Comarum palustre</i>					x				x
Femfingerört	<i>Potentilla argentea</i>						x			x
Blodrot	<i>P. erecta</i>						x			x
Smultron	<i>Fragaria vesca</i>						x			x
Humleblomster	<i>Geum rivale</i>		x	x		x				x
Nejlikrot	<i>G. urbanum</i>					x				x
Stenbär	<i>Rubus saxatilis</i>						x			x
Hallon	<i>R. idaeus</i>						x			x
Ros, harts-	<i>Rosa villosa</i>	x			x					x
Ros, kanel-	<i>R. majalis</i>				x					x
Älgört	<i>Filipendula ulmaria</i>	x	x		x					x
Småborre	<i>Agrimonia eupatoria</i>				x					x
Gulvial	<i>Lathyrus pratensis</i>						x			x
Gökärt	<i>L. montanus</i>						x			x
Kråkvicker	<i>Vicia cracca</i>						x			x
Käringtand	<i>Lotus corniculatus</i>						x			x
Sparvicker	<i>Vicia tetrasperma</i>					x				x

		A	B	C	D	E	F	1	2	3
Rödklöver	<i>Trifolium pratense</i>						x		x	
Harsyra	<i>Oxalis acetosella</i>						x			x
Stinknäva	<i>Geranium robertianum</i>	x	x		x					x
Brakved	<i>Rhamnus frangula</i>						x		x	
Johannesört, 4-k	<i>Hypericum maculatum</i>						x		x	
Johannesört, äkta	<i>H. perforatum</i>						x		x	
Viol, kärr-	<i>Viola palustris</i>					x			x	
Viol, ängs-	<i>V. canina</i>						x		x	
Viol, styvmors-	<i>V. tricolor</i>		x	x		x				x
Fackelblomster	<i>Lythrum salicaria</i>						x		x	
Mjölke	<i>Chamaenerion augustifolium</i>						x		x	
Dunört, berg-	<i>Epilobium montanum</i>						x		x	
Dunört, back-	<i>E. collinum</i>						x		x	
Dunört, amerik.	<i>E. adenocaulon</i>						x		x	
Dunört, kärr-	<i>E. palustre</i>					x			x	
Hundloka	<i>Anthriscus sylvestris</i>						x		x	
Kärrsilja	<i>Peucedanum palustre</i>					x				x
Sprängört	<i>Cicuta virosa</i>						x		x	
Bockrot	<i>Pimpinella saxifraga</i>						x			x
Blåbär	<i>Vaccinium myrtillus</i>						x		x	
Lingon	<i>V. vitis-idaea</i>						x		x	
Ljung	<i>Calluna vulgaris</i>						x			x
Skogsstjärna	<i>Trientalis europaea</i>						x		x	
Videört	<i>Lysimachia vulgaris</i>					x				x
Topplösa	<i>L. thyrsoflora</i>					x				x
Måra, vit-	<i>Galium boreale</i>						x		x	
Måra, sump-	<i>G. uliginosum</i>			x		x			x	
Måra, vatten-	<i>G. palustre</i>			x		x			x	
Förgätmigej, sump-	<i>Myosotis caespitosa</i>			x		x			x	
Förgätmigej, skogs-	<i>M. sylvatica</i>						x		x	
Förgätmigej, åker-	<i>M. arvensis</i>						x		x	
Förgätmigej, back-	<i>M. ramosissima</i>						x		x	
Åkermynta	<i>Mentha arvensis</i>			x		x				x
Strandklo	<i>Lycopus europaeus</i>						x		x	
Frossört	<i>Scutellaria galericulata</i>						x			x
Knölsyska	<i>Stachys palustris</i>						x		x	
Toppdån	<i>Galeopsis bifida</i>				x	x			x	
Besksöta	<i>Solanum dulcamara</i>						x		x	
Flenört	<i>Scrophularia nodosa</i>						x		x	
Gulsporre	<i>Linaria vulgaris</i>	x			x				x	
Ärenpris	<i>Veronica officinalis</i>						x			x
Veronika, te-	<i>V. chamaedrys</i>						x		x	
Veronika, maj-	<i>V. serpyllifolia</i>						x		x	
Kovall, ängs-	<i>Melampyrum pratense</i>						x			x
Kovall, skogs-	<i>M. sylvaticum</i>						x		x	
Groblad	<i>Plantago major</i>						x		x	
Olvon	<i>Viburnum opulus</i>				x				x	
Blåklocka, liten	<i>Campanula rotundifolia</i>						x		x	
Tistel, väg-	<i>Cirsium vulgare</i>						x		x	

		A	B	C	D	E	F	1	2	3
Tistel, kärr-	<i>C. palustre</i>						x		x	
Tistel, åker-	<i>C. arvense</i>						x		x	
Röllika	<i>Achillea millefolium</i>						x		x	
Korsört, berg-	<i>Senecio sylvaticus</i>						x		x	
Gullris	<i>Solidago virgaurea</i>						x			x
Maskros	<i>Taraxacum vulgare</i>						x		x	
Fibbla, höst-	<i>Leontodon autumnalis</i>						x		x	
Fibbla, flock-	<i>Hieracium umbellatum</i>						x		x	
Skogssallat	<i>Lactuca muralis</i>						x		x	
Klofibbla	<i>Crepis tectorum</i>						x			x

Anmärkning

Fyndplatser för några intressanta växter och lokaler för naturobjekt av speciellt intresse redovisas på kartbilaga 1.

Iakttagna däggdjur

Hare. Tycks vara det enda däggdjur som har fast hemvist på ön. Åtskilliga harar, i varierande storlek, har skuttat undan för oss.

Bäver. Ett område med gamla bäverfällningar av asp finns vid nordöstra stranden.

Räv. Har iakttagits.

Grävling. Tre grävlingsgryt har påträffats. De har redovisats på kartbilaga 1.

Älg. Av spillning och legor att döma tycks älgen ofta besöka ön. Den 16 september rapporterades att en älgko setts simma från Saxholmen mot Svartebergslandet. I början av oktober fanns färsk tecken på att en älgko med en eller mest troligt två kalvar varit på ön.

Förslag till skötselplan

Nedanstående förslag till skötselplan har upprättats av Ola Arheimer, Ulf T Carlsson och Åke Klaveness.

Bryggplatser

Lämpliga bryggplatser kan vara öster om borgruinen eller vid norra udden. Tillstånd att anlägga en brygga vid norra udden finns. Om en brygga skall placeras nedanför ruinen fordras ett nytt tillstånd från länsstyrelsen.

Folder

En folder där Saxholmens kulturhistoria och natur presenteras bör framställas.

Informationstavlor

Sätts upp på lämpliga ställen.

Inhägnader

Småborrebestånd som kan befaras utsättas för åverkan skall inhägnas.

Naturen utanför själva borgområdet

Lämnas orörd att utvecklas fritt.

Stig

En stig för rundvandring på ön bör iordningställas med utgångspunkt i befintliga stigar. Ett förslag har markerats på kartbilaga 2.

Toalett

En toalett placeras vid bryggplatsen.

Inventeringsarbetet har utförts av Sällskapet för Naturskydd, Kristinehamn, på uppdrag av länsstyrelsen i Värmlands län.

Förslag till sändlista för "Naturinventering av Saxholmen 1992"

Riksantikvarieämbetet

Landsantikvarien

Länsstyrelsens naturvårdsenhet

Länsstyrelsens kulturmiljöenhet

Kommunstyrelsen i Kristinehamns kommun

Byggnadsnämnden

Fritidsnämnden

Kulturnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Beredskapskontoret

Fastighetskontoret

Ölme Hembygdsförening

NKrp, NWT, VF